

УДК 658:621

Маршук Л.М.

*аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет*

РОЗРОБКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНО-ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено сутнісну диференціацію поняття механізм та організаційно-економічний механізм. Для збільшення ефективності від використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємств промисловості, необхідним є доцільне поєднання організаційного та економічного аспектів механізму управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта. Виокремлено базові принципи на основі яких має створюватися модель організаційно-економічного механізму формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу промислового підприємства та визначено завдання, які варто виконати при розробці організаційно-економічного механізму формування та використання потенціалу підприємства. Сформульовано етапи побудови моделі організаційно-економічного механізму формування і використання ресурсно-фінансового потенціалу машинобудівного підприємства та охарактеризовано економічну та організаційну складові механізму управління потенціалом господарюючого суб'єкта.

Ключові слова: ресурсно-фінансовий потенціал, механізм, організаційно-економічний механізм, формування та використання потенціалу, підприємства промисловості.

РАЗРАБОТКА ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ФОРМИРОВАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕСУРСНО-ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Маршук Л.Н.

В статье исследовано сущностную дифференциацию понятия механизм и организационно-экономический механизм. Для увеличения эффективности использования ресурсно-финансового потенциала предприятий промышленности, необходимо целесообразное сочетание организационного и экономического аспектов механизма управления финансово-хозяйственной деятельностью субъекта. Выделены базовые принципы на основе которых должна создаваться модель организационно-экономического механизма формирования и использования ресурсно-финансового потенциала промышленного предприятия и определены задачи, которые следует выполнить при разработке организационно-экономического механизма формирования и использования потенциала предприятия. Сформулированы этапы построения модели организационно-экономического механизма формирования и использования ресурсно-финансового потенциала машиностроительного предприятия и охарактеризовано экономическую и организационную составляющие механизма управления потенциалом хозяйствующего субъекта.

Ключевые слова: ресурсно-финансовый потенциал, механизм, организационно-экономический механизм, формирования и использования потенциала, предприятия промышленности.

DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF FORMING AND USE OF RESOURCE-FINANCIAL POTENTIAL OF ENTERPRISE

Marshuk L.

The article deals with the essential differentiation of the concept of mechanism and organizational and economic mechanism. In order to increase efficiency from the use of resource and financial potential of industrial enterprises, it is necessary to combine the organizational and economic aspects of the mechanism of financial and economic activity of the subject. The basic principles on the basis of which a model of organizational and economic mechanism for the formation and use of the resource and financial potential of an industrial enterprise should be set out. The tasks to be performed in developing the organizational and economic mechanism of formation and use of the potential of the enterprise are determined. The stages of construction of the model of organizational and economic mechanism for the formation and use of the resource and financial potential of the machine-building enterprise are formulated. The economic and organizational components of the management mechanism of a potential economic entity are described.

Keywords: resource-financial potential, mechanism, organizational and economic mechanism, formation and use of potential, industrial enterprises.

Постановка проблеми. За нинішніх умов ведення бізнесу, кожний господарюючий на ринку суб'єкт потребує розробки моделі організаційно-економічного механізму використання ресурсно-фінансового потенціалу, інтегрованого із власними стратегічно визначеними орієнтирами. Модель зазначеного організаційно-економічного механізму повинна настільки вдало поєднувати роботу

усіх підсистем підприємства та взаємодіяти із зовнішнім середовищем, щоб не тільки забезпечити виконання поставлених цілей підприємства, а сприяти пришвидшенню їх реалізації. З метою нарощування існуючих можливостей та збільшення ефективності від використання ресурсно-фінансового потенціалу машинобудівного підприємства, постає необхідність у поєднанні організа-

ційного та економічного аспектів механізму управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта. Як організаційний, так і економічний механізми знаходяться у тісному взаємозв'язку, а від рівня налагодженості даного зв'язку залежить ефективність функціонування підприємства. Розробка організаційно-економічного механізму формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу на підприємстві необхідна як для контролю ресурсної бази, так і з метою оцінювання та прогнозування розвитку фінансових можливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сутності поняття механізм, як багатогранної економічної категорії, зокрема й механізму управління потенціалом підприємства, його різновидів, займалося багато вітчизняних та зарубіжних учених, серед них Амош А., Андрійчук В., Осіпов Ю., Лисенко Ю., Мочерний С., Саблук П., Чухно А., Шеремет О., Філіпішин І., Овечкіна О., Фесенко І., Курмаєв П. та ін. Враховуючи сучасний стан економіки країни, умови функціонування промислових підприємств, питання напрямів розвитку їх потенціалу потребує подальшого дослідження із урахуванням особливостей господарювання, усіх внутрішніх та зовнішніх чинників впливу на фінансово-господарську діяльність.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження особливостей побудови механізму формування та використання потенціалу промислового підприємства, в розрізі організаційної та економічної підсистеми управління діяльністю суб'єкта, для збільшення ефективності функціонування за нинішнього стану економіки країни.

Вклад основного матеріалу. Необхідність управління ресурсно-фінансовим потенціалом обумовлена зростанням складності побудови об'єктів менеджменту, різноманітністю залежностей між ними, збільшенням об'єму інформаційних даних, нинішніми несприятливими умовами ведення бізнесу. Тому розроблення та впровадження відповідного механізму має забезпечити виконання усіх дій (процесів) для реалізації поставлених цілей в управлінні потенціалом підприємства.

Походження та теоретичний розвиток категорії «механізм» має змістовне підґрунтя, але при цьому залишається дискусійним та потребує подальших досліджень. В економічній науці широко використовуються похідні поняття «господарський механізм», «економічний механізм», «соціально-економічний механізм», «організаційно-економічний механізм», «фінансовий механізм», «ринковий механізм» тощо. Отже, розглядаючи організаційно-економічний механізм як систему, науковці наголошують, що це:

- система економічних важелів;
- система, що визначає порядок конкретних дій;
- система управління;
- система методів, операцій, важелів, організаційних структур та їх взаємозв'язків;
- система елементів організаційного та економічного впливу на управлінський процес;
- система організаційних та економічних форм і методів ведення господарства.

В загальному можна визначити, що організаційно-економічний механізм – це сукупність елементів організаційного та економічного характеру (об'єктів, суб'єктів, цілей, завдань, способів взаємодії, методів, важелів, інструментів тощо), взаємозв'язаних та взаємодіючих між собою із рухливими внутрішніми та зовнішніми зв'язками на макро-, мезо-, мікрорівнях економіки, її міжгалузевих комплексів, галузей, первинних ланок тощо, ефективність реалізації якого залежить від здатності створювати відсутні у конкретний момент зв'язки, елементи, стимули тощо. На будь-якому етапі формування економічних відносин організаційно-економічний механізм має підпорядковуватись об'єктивним закономірностям розвитку суспільства [1].

Модель організаційно-економічного механізму формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу промислового підприємства має формуватися на основі сукупності базових принципів, зокрема:

- згуртованості усіх складових організаційно-економічного механізму управління ресурсно-фінансовим потенціалом підприємства, їх раціональному поєднанні між собою;
- поєднання основоположних елементів механізму, системи методів, інструментарію із загальними визначеними поточними та стратегічними цільовими орієнтирами господарюючого суб'єкта;
- врахування, при формуванні та використанні ресурсно-фінансового потенціалу підприємства, сучасного державного реформування економічної системи, зміни векторів ринків збуту продукції та активних євроінтеграційних процесів в країні.

На сучасному етапі розвитку економічних наук існує досить велика кількість підходів до сутнісного розкриття категорії «механізм» (рис. 1).

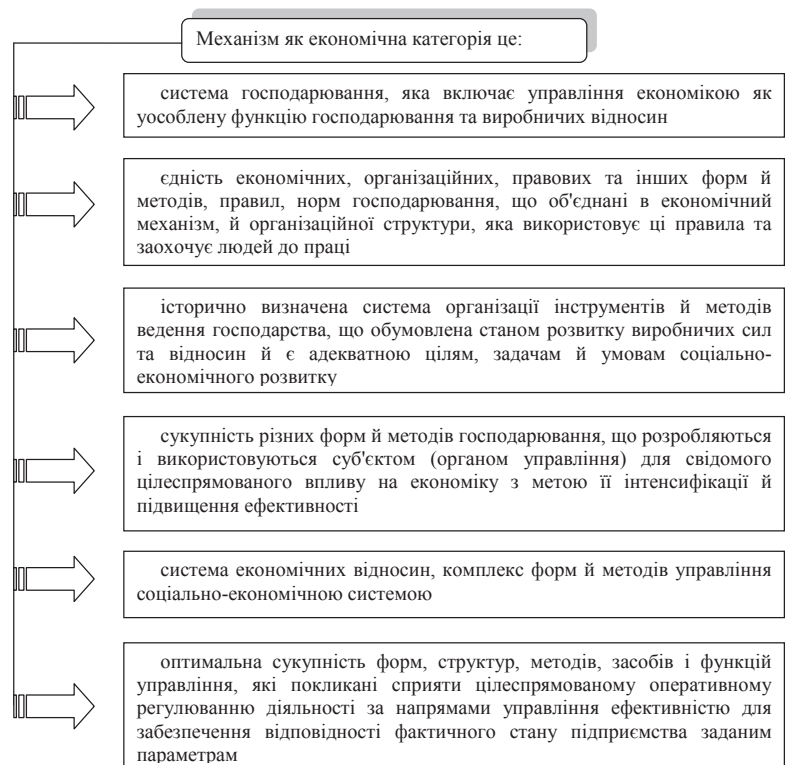

Рис. 1. Підходи до сутнісного розкриття категорії «механізм» [2, с. 41; 3, с. 128]

На нашу думку «механізм» є більш широю категорією ніж «система», адже включає не тільки перелік взаємопов'язаних складових, а й важелі, інструментарій впровадження елементів системи у фінансово-господарську діяльність суб'єкта.

Організаційний механізм формулюють як складну сукупність організаційних рішень, за допомогою яких використовуються найбільш ефективні форми участі працівників в управлінні системою. До нього науковці відносять інструкції, розпорядження, організаційні вимоги, устав, регламент, дисципліну, відповідальність та ін. В управлінні головну роль відіграє економічний механізм, який значною мірою впливає на формування і функціонування складових організаційного механізму. Як стверджують керівники різних підприємств, на практиці ці механізми є невіддільними один від одного. З визначень економічного та організаційного механізмів, запропонованих спеціалістами з управління, випливає, що організаційно-економічний механізм – це система, яка покликана формувати та регулювати відносини об'єкта управління з внутрішнім і зовнішнім середовищем через економічні важелі для досягнення кінцевої мети [2, с. 46-50].

Організаційно-господарський механізм можна визначити як сукупність організаційних та економічних важелів, що діють на організаційні та економічні параметри системи управління та сприяють отриманню конкурентних переваг, формуванню та посиленню організаційно-економічного потенціалу та ефективності діяльності підприємства в цілому. Доопрацювання й деталізації потребують питання формування структури господарського та організаційно-господарського механізму. Організаційно-господарський механізм лежить в основі функціонування господарського механізму і відбиває сукупність економічних та організаційно-адміністративних важелів та методів, за допомогою яких здійснюється регулювання фінансово-економічних, виробничо-технологічних та організаційно-технічних процесів та відносин з метою впливу на кінцевий результат підприємства. Складовими частинами господарського механізму підприємства є організаційно-економічний, соціальний та правовий механізми, які між собою є взаємопов'язаними. Соціальний механізм функціонування підприємства містить сукупність методів та прийомів, за допомогою яких підвищуються професійні та особистісні відносини працівників підприємства. Щодо правового механізму, то він перебуває в тісній взаємодії з організаційно-економічним та соціальним механізмом, визначає правила діяльності суб'єктів господарювання, їх обов'язки, права та відповідальність перед суб'єктами економічної системи. Саме рушій розвитку й удосконалення господарського механізму підприємства загалом та його складових зокрема полягає у взаємодії усіх трьох механізмів [4, с. 233].

Організаційно-економічний механізм формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємств машинобудівної галузі повинен забезпечити:

- удосконалення усіх підсистем управління, задіяних в процесі підвищення ефективності використання ресурсно-фінансового потенціалу;
- обрання критеріїв та аналіз стану ресурсно-фінансового потенціалу підприємства;

– визначення факторів, що впливають на використання потенціалу підприємства;

– використання дієвої системи оцінювання та прогнозування ресурсно-фінансового потенціалу;

– підвищення рівня продуктивності праці, моніторинг зовнішнього середовища з метою запобігання негативних факторів впливу;

– формування та провадження ефективних управлінських рішень, що в цілому впливатимуть як на потенціал підприємства, так і на результативність його діяльності.

Виходячи з досвіду промислових підприємств інших країн, значного розповсюдження у використанні здобула система збалансованих показників та споріднені з нею системи і моделі управлінського контролю за збалансованим (поточним і стратегічним) формуванням потенціалу. Для вітчизняних підприємств проблематичним залишається методика обрання окремих показників, що мають бути включені у дану збалансовану систему показників [5, с. 118-119]. Організаційно-економічний механізм управління – це форма організації взаємодії учасників ринку, структур і відділів підприємства, внутрішніх бізнес-процесів, а також економічні методи і механізми забезпечення цієї взаємодії. У більш вузькому сенсі – це система організаційно-економічних заходів, що стосуються підвищення ефективності виробництва послуг, що означає наявність взаємопов'язаних організаційно-адміністративних і економічних заходів.

Обрання організаційно-економічного механізму формування та використання потенціалу, його концепція залежать від обраних підприємством цілей розвитку, напрямів стратегічного розвитку. При формуванні організаційно-економічного механізму, а також його основних елементів варто розв'язати такі завдання:

– сформулювати цілі, завдання та принципи механізму управління;

– розкрити умови та фактори функціонування механізму управління;

– визначити суб'єкти механізму управління;

– виокремити об'єкти управління;

– опрацювати методи, способи та інструменти управління;

– розробити систему моніторингу отриманих результатів.

Цілями побудови ефективного організаційно-економічного механізму управління можуть бути наступні: зростання капіталізації бізнесу, отримання максимального прибутку, підвищення конкурентних переваг, збільшенні частки ринкового присутності. Залежно від обраного напрямку розвитку відбувається ранжування цілей за ступенем важливості, відповідно до цього ставляться основні завдання формування механізму управління:

– оптимізація внутрішніх бізнес-процесів підприємства;

– збільшення швидкості прийняття інновацій;

– облік факторів ефективності виробництва послуг при формуванні стратегічних і оперативних управлінських рішень [6].

Побудова моделі організаційно-економічного механізму формування і використання ресурсно-фінансового потенціалу машинобудівного підприємства відбувається у певній послідовності (рис. 2).

У розрізі системно-структурного аспекту організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом можна визначити як систему взаємозв'язаних методів, регуляторів, алгоритмів управління, норм і нормативів, використання яких (з дотриманням певних принципів і методик), безпосередньо пов'язано з підвищенням ресурсовіддачі й рентабельності виробництва, збільшенням ресурсних можливостей як підприємств, так і промислового вузла в цілому. Стосовно підприємств у складі організаційно-економічного механізму управління їх ресурсним потенціалом можна виокремити такі взаємопов'язані підсистеми: підсистему забезпечення, функціональну підсистему, цільову підсистему [7, с. 30-31].

Економічна складова організаційно-економічного механізму управління потенціалом буде полягати не тільки у методах, але й у цілях його функціонування. Економічна складова відповідає за фінансове забезпечення, сприяє розвитку трудових ресурсів і нарощуванню інтелектуального потенціалу. Організаційна складова наповнюється більш широким змістом як організація економічних цілей взагалі, а не обмежується тільки організаційними методами управління, тобто вона містить у собі й організаційно-структурні, і соціально-психологічні, й адміністративні аспекти. Організаційна складова механізму управління потенціалом підприємства передбачає виконання таких функцій як вибір і обґрунтування методів організації і регулювання діяльності, а також впровадження прогресивних форм організації праці і ефективної системи її мотивації [8, с. 141].

Висновки. Ефективність формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу промислового

Рис. 2. Етапи побудови моделі організаційно-економічного механізму формування і використання ресурсно-фінансового потенціалу машинобудівного підприємства

підприємства визначається механізмами, що будуть застосовані управлінським персоналом при його управлінні. Модель організаційно-економічного механізму дає змогу визначити взаємоузгодженість усіх процесів, що відбуваються на підприємстві під впливом чинників зовнішнього ринкового оточення та стану економіки країни. Основними концептуальними засадами механізму формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємства є поєднання організаційних аспектів управління можливостями суб'єкта із економічними, налагодження швидкого реагування на зміни умов функціонування та адаптованості до них із забезпеченням запланованих темпів виробництва, збуту продукції та рівня прибутковості діяльності.

1. Хринюк О. С. Генезис наукової думки щодо поняття «організаційно-економічний механізм» / О. С. Хринюк, М. О. Дергалюк // Збірник «Актуальні проблеми економіки і управління». – 2017. – № 14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/10>.

2. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: Монографія. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.

3. Назарова Т. Ю. Механізм управління фінансовим потенціалом промислових підприємств на основі синергетичного підходу / Т. Ю. Назарова // Економіка та держава. – 2016. – № 8. – С. 127–130.

4. Чукіна І. В. Організаційно-економічний механізм у системі управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств [Текст] / І. В. Чукіна // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 3. – С. 230-236.

5. Яремко І. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації потенціалу економічних систем / І. Яремко // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 4 (29). – С. 116-120.

6. Актёлова О. П. Формирование организационно-экономического механизма управления [Электронный ресурс] / Актёлова О. П. // IX Всероссийская научно-техническая конференция с международным участием, посвященная 385-летию со дня основания г. Красноярск. – Режим доступа : <http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn2013/thesis/s070/s070-001.pdf>.

7. Організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом будівельних підприємств : монографія / І. В. Філіпшин, О. А. Овечкіна. – Севеодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – 148 с.

8. Фесенко І. А. Організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом вугледобувних підприємств / І. А. Фесенко // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1 (17). – С. 138-142.

E-mail: lina.marsh.m@gmail.com